

Vážené členky a členovia Súdnej rady Slovenskej republiky,

Oznamujeme Vám, že Celorepubliková rada Združenia sudcov Slovenska je presvedčená, že realizácia pôsobnosti Súdnej rady Slovenskej republiky bude najlepšie zabezpečená, ak na jej čele stojí člen zvolený sudcami.

Preto s poľutovaním berie na vedomie skutočnosť, že JUDr. Lenka Praženková sa ako členka súdnej rady volená sudcami, vzdala funkcie predsedníčky, a apeluje na členov súdnej rady zvolených sudcami, aby pri voľbe jej nového predsedu postupovali tak, aby táto idea bola zachovaná.

Ústavný zákon č. 161/2014 Z.z. (účinný od 1.9.2014) zakotvil oprávnenie (kompetenciu) členov súdnej rady voliť predsedu súdnej rady len z členov súdnej rady (čl. 141a ods.1 ústavy).

Súčasne zaviedol nezlučiteľnosť výkonu funkcie predsedu súdnej rady s funkciami taxatívne uvedenými v čl. 141a ods. 3 ústavy.

Tento ústavný text o inkompatibilite výkonu funkcie predsedu súdnej rady je zhodný s ústavným textom nezlučiteľnosti výkonu funkcie sudcu s inou štátnou prípadne neštátnou funkciou (čl. 145a ods.2 ústavy).

Z tohto princípu, ktorý garantuje nezávislosť a nestrannosť sudcu vyplýva, že sudcom má byť zakázaná činnosť, ktorá by mohla čo i len spochybniť sudcovskú nezávislosť a nestrannosť (III. ÚS 16/00).

Pri realizácii volieb predsedu súdnej rady preto platí ústavou upravená povinnosť dodržiavať (neporušovať) doplňujúcu ústavnú podmienku čl. 141a ods.3 o nezlučiteľnosti výkonu funkcie predsedu súdnej rady takým členom (členmi) súdnej rady, ktorý vykonáva (vykonávajú) súčasne inú štátnu alebo neštátnu funkciu (činnosť) taxatívne určenú v čl. 141a ods.3 ústavy.

Je teda nespochybniteľné, že takíto členovia nespĺňajú kritériá na uchádzanie sa o funkciu predsedu súdnej rady (platí prekážka nezlučiteľnosti funkcií v jednej osobe), preto je vylúčené, aby boli zvolení (ide o protiústavný stav).

Členovia súdnej rady zvolení sudcami (sudcovia – čl. 141a ods.1 písm. a/ ústavy) spĺňajú ústavné kritériá o práve byť zvolení za predsedu súdnej rady vzhľadom na dodržiavanie zhodného princípu nezlučiteľnosti funkcií, ktorá je zakotvená u sudcov v čl. 145a ods.2 ústavy.

V tejto súvislosti je aktuálna otázka o vhodnosti (prípustnosti) výkonu funkcie predsedu súdnej rady členom, ktorý bol kreovaný voľbou alebo menovaním národnou radou, vládou, prezidentom republiky (najvyššie orgány výkonnej a zákonodarnej moci – politické orgány).

Pri voľbe predsedu súdnej rady ide o proces prístupu k inej verejnej funkcii za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods.4 ústavy, kde konštantne ústavný súd judikuje, že „...podstatou základného práva vyplývajúceho z čl. 30 ods.4 ústavy, čl. 21 ods.4 listiny, ako aj práva podľa čl. 25 písm. c/ medzinárodného paktu, je prístup k verejnej funkcii za rovnakých podmienok, teda bez možnosti diskriminačného správania zo strany orgánu verejnej moci pri výkone jeho kreačnej právomoci. K možnému porušeniu ústavnej zásady rovnakého zaobchádzania (nediskriminácie) v súvislosti s právom podľa čl. 30

ods.4 ústavy môže dôjsť iba v okruhu osôb nachádzajúcich sa v rovnakej právnej a (alebo) faktickej situácii, ak sa s niektorými z nich zaobchádza odlišne bez rozumného a racionálneho dôvodu. Tento princíp rovnosti je porušený, hoci medzi skupinami adresátov, nie sú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, že odôvodňujú takého nerovnaké zaobchádzanie (napr. III. ÚS 75/01, II. ÚS 9/00, I. ÚS 76/11, I. ÚS 397/2014, PL.ÚS 35/03).

Z uvedených záväzných právnych názorov ústavného súdu vyplýva záver o súlade realizácie kreačnej právomoci orgánov verejnej moci podľa § 30 ods.4 ústavy, ak osobám nachádzajúcim sa v rovnakej právnej alebo faktickej situácii sa zaobchádza odlišne na základe rozumného a racionálneho dôvodu, t.j. ak medzi nimi sú rozdiely takého druhu a závažnosti, ktoré odôvodňujú (umožňujú) takého nerovnaké zaobchádzanie.

Pri realizácii ústavou zakotvenej pôsobnosti členov súdnej rady o voľbe predsedu súdnej rady, sa taktiež dôsledne musí rešpektovať dôležitý subprincíp právneho štátu (odvodený z princípu právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy) o povinnosti rešpektovať rozhodnutia súdnej moci vrátane ústavného súdu, ktoré v sebe implikujú záväzok pre akúkoľvek moc v štáte bez ohľadu na jej úroveň, a to aj vtedy, ak s nimi nesúhlasí. V právnom štáte totiž štátne orgány striktné dodržiajú a rešpektujú rozhodnutia ústavného súdu (napr. PL.ÚS 17/96, I. ÚS 575/2016, ESLP – sťažnosť č. 23465/03, bod 136 – AGROKOMPLEKS c. Ukrajina).

Ústavný súd v ustálenej judikatúre zvyrazňuje, že ústava predstavuje právny celok, ktorý treba aplikovať vo vzájomnej súvislosti všetkých ústavných noriem, každé ustanovenie treba interpretovať a uplatňovať v nadväznosti na iné normy ústavy, pokiaľ existuje medzi nimi príčinná súvislosť. Ustanovenia ústavy sa uplatňujú vo vzájomnej súvislosti všetkých relevantných noriem, takže

pri interpretácii a aplikácii ústavy sa nesmie porušiť či ignorovať príčinná súvislosť medzi tými ustanoveniami, ktoré na seba významovo nadväzujú (napr. PL.ÚS 32/95, II. ÚS 48/97, PL.ÚS 13/97, I. ÚS 53/01, PL.ÚS 9/04, PL.ÚS 7/2017).

Ústava v čl. 141 ods.1 ústavy (VII. hlava druhý oddiel súdna moc) uvádza, že“...v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy“.

Podľa konštantnej judikatúry základom nezávislosti súdnej moci je rozdelenie moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Nezávislosť súdov na iných zložkách štátnej moci predstavuje súčasne určujúcu črtu súdnej moci, ktorou sa podmieňuje riadny výkon jej funkcií. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojitým významom – označuje nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť) a nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Právne záruky inštitucionálnej i individuálnej nezávislosti by mali byť v spravodlivej rovnováhe s verejným záujmom na tom, aby súdy a sudcovia plnili svoje poslanie (napr. PL.ÚS 52/99, II. ÚS 71/97, PL.ÚS 17/2008).

Súdna rada je taktiež začlenená do VII. hlavy a druhého oddielu ústavy v rámci súdnej moci (čl. 141a ústavy).

Ústavný súd v náleze PL.ÚS 2/2012 charakterizoval Súdnu radu SR nasledovne – „...Súdna rada SR je osobitný nezávislý orgán súdnej moci garantujúci predovšetkým nezávislé postavenie súdnej moci a sudcovskú legitimitu, zodpovedajúci za chod súdnictva, správu súdnej moci a súdnictva, ako aj transparentnosť súdnictva a tak by mal byť plnohodnotným partnerom moci zákonodarnej a výkonnej.“

Súčasnnej zdôraznil, že „...základný zámer zriadenia súdnej rady spočíval v posilnení inštitucionálnej nezávislosti súdnej moci od výkonnej aj zákonnej moci, pričom záruka nezávislosti sa vzťahuje aj na jej jednotlivých členov“.

Pri akceptovaní zákonom zavedeného princípu nezlučiteľnosti výkonu funkcie predsedu a podpredsedu všeobecného súdu s funkciou člena súdnej rady (bod 12 uvedeného nálezu) konštatoval, že „...objektívny prístup spočíva v tom, či existujú skutočnosti vzbudzujúce legitímnu pochybnosť o možnom konflikte záujmov medzi dvoma orgánmi angažujúcimi sa na správe a riadení súdov, pričom môže byť dôležité aj zdanie takéhoto konfliktu... Zákonná úprava nesmie vytvárať podmienky pre možné ohrozenie ústavou prikázanej nezávislosti súdnej rady a možné protiústavné stavy treba v takej vážnej oblasti vopred eliminovať... Opak vytvára zjavne priestor na účinné presadzovanie straníckych záujmov ministra prostredníctvom ním menovaných predsedov ...v ich osobách ide takmer o úplnú závislosť na ministrovi, ktorý je oprávnený menovať a odvolať z výkonu funkcie, a to aj za predpokladu, že im svedčí istý ochranný procesný štandard pred najvyšším súdom... Môže vzniknúť aj principiálna obava z rizika tzv. personálnej korupcie naviazanej na možnosť opakovania tejto vedúcej funkcie... Preto aj týmto verejným záujmom je možné ústavne akceptovateľným spôsobom zdôvodniť zavedenie princípu inkompatibility výkonu týchto funkcií“.

Ústavné postavenie súdnej rady (orgán v rámci súdnej moci) si teda logicky vyžaduje, aby jej vrcholným predstaviteľom (predsedom) bol tiež subjekt (osoba), ktorý je predstaviteľom nezávislej súdnej moci, t.j. sudca všeobecného súdnictva (čl. 141, 145, 145a ústavy).

Nezávislosť právneho postavenia sudcu (individuálna nezávislosť) je náležite garantovaná ústavnou úpravou o dôvodoch zániku ústavnej funkcie (čl.

146, 147 ústavy), takže je vylúčený priestor na účinné presadzovanie straníckych záujmov predstaviteľov výkonnej a zákonodarnej moci na realizáciu ústavnej pôsobnosti predsedu súdnej rady pri riadení a organizovaní činnosti súdnej rady (čl. 141a ods.7 ústavy).

Súčasne je vylúčený zánik členstva v súdnej rady na základe rozhodnutia prezidenta, vlády a parlamentu u takéhoto člena, lebo zánik členstva závisí výlučne od vôle kvalifikovanej väčšiny jeho voličov, t.j. sudcov všeobecných súdov (čl. 141a ods.1 písm. a/ ústavy).

Zo zhodnej ústavnej úpravy nezávislého postavenia sudcov a súdnictva, ako aj nezávislého postavenia súdnej rady vyplýva, že tieto ustanovenia ústavy významovo nadväzujú, takže pri interpretácii a aplikácii ústavy sa musia rešpektovať judikáty ústavného súdu, ktoré riešia otázku garancií ich nezávislosti.

U ostatných členov súdnej rady, ktorých menujú a odvolávajú predstavitelia politickej moci je daný možný účinný priestor na presadzovanie politických záujmov výkonnej a zákonodarnej moci pri realizácii pôsobnosti predsedu súdnej rady.

Musí sa prihliadať na skutočnosť, že aj keď je platné uznesenie pléna ústavného súdu (PL. ÚS 2/2018) o neprípustnosti odvolania člena súdnej rady kreovaného politickou mocou (parlament, prezident, vláda) pre tzv. stratu dôvery u týchto orgánov, aktuálna prax súčasnej vládnej koalície preukazuje nerešpektovanie obsahu tohto judikátu.

Členovia súdnej rady, ktorí boli kreovaní predchádzajúcou vládou a parlamentom boli ešte v období pred vymenovaním súčasnej vlády vyzvaní

ministerkou spravodlivosti na vzdanie sa týchto funkcií pre stratu dôvery u novej vládnej koalície, čo aj bolo akceptované uvedenými členmi.

Následne boli kreovaní noví (šiesti) členovia rozhodnutím vlády a národnej rady.

Uvedený verejne prezentovaný postoj súčasnej vládnej koalície jednoznačne vyvoláva reálny predpoklad (obavu), že zhodne môže postupovať i vo vzťahu k nimi kreovanými členmi súdnej rady, t.j. vyzývať ich k vzdaniu sa tejto funkcie pre tzv. stratu dôvery u politikov.

V praxi sa teda reálne vytvárajú podmienky pre možné ohrozenie ústavou prikázanej nezávislosti súdnej rady účinným presadzovaním politických záujmov pri realizácii riadenia činnosti súdnej rady jej predsedom, ktorý je kreovaný politickou mocou.

Zároveň sa musí prihliadať aj na skutočnosť (možnosť), že uvedené orgány rozhodnú o odvolaní svojho člena (t.j. aj predsedu) súdnej rady, ak je ním člen nimi kreovaný (pre tzv. stratu dôvery). Prípadné rozhodnutie o odvolaní by totiž stratilo účinnosť len v prípade rozhodnutia ústavného súdu o pozastavení účinnosti rozhodnutia o odvolaní člena bezodkladne po doručení návrhu odvolaným členom ústavnému súdu na vyslovenie protiústavnosti rozhodnutia. Samozrejme k tomu by mohlo dôjsť len, ak by odvolaný člen sa rozhodol využiť svoje právo na podanie ústavnej sťažnosti, čo ovšem nie je povinný realizovať.

Nie je vylúčená ani možnosť, že politikmi kreovaní členovia súdnej rady budú preukazovať snahu na udržanie si dôvery orgánov verejnej moci, ktorí ich kreovali.

Zároveň v prípade spokojnosti politikov s činnosťou takéhoto predsedu súdnej rady môže vzniknúť aj principiálna obava z rizika tzv. personálnej korupcie (možnosť opakovania novej kreácie).

Vzhľadom na judikatúru nie je teda prípustná aplikácia volieb predsedu súdnej rady spôsobom, ktorá vytvorí ústavným súdom nedovolené podmienky o možnom ohrození ústavou prikázanej nezávislosti súdnej rady, ktoré je potrebné vopred eliminovať tak, že sa nevytvorí priestor na účinné presadzovanie politických záujmov prostredníctvom predsedu, ako ani riziko tzv. personálnej korupcie členov súdnej rady.

Pri posudzovaní legitímnych pochybností o existencii možnosti vytvorenia priestoru na účinné presadzovanie záujmov výkonnej a zákonodarnej moci je postačujúce aj zdanie tejto možnosti.

Pri garantovaní nezávislého a nestranného výkonu súdnictva sudcami taktiež platí tzv. teória zdania pre objektívnu nestrannosť, t.j. či je možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť (napr. III. ÚS 47/05, III. US 16/00, I. ÚS 131/2014).

Pri zhodnej ústavnej požiadavke zabezpečiť nezávislosť sudcov pri výkone súdnictva a členov súdnej rady pri ich rozhodovaní je nevyhnutné postupovať podľa pravidiel tzv. teórie zdania pri posudzovaní možného ohrozenia nezávislosti súdnej rady vytváraním priestoru na účinné presadzovanie politických záujmov vlády a parlamentu prostredníctvom nimi kreovaných členov súdnej rady. Takýto možný protiústavný stav v tejto oblasti (ústavná pôsobnosť predsedu súdnej rady) sa teda musí vopred eliminovať aj postupom súdnej rady pri voľbách predsedu súdnej rady len z členov, ktorí boli zvolení sudcami.

Uvedené právne a faktické skutočnosti vo svojom súhrne preukazujú rozdiely takého charakteru a závažnosti u členov súdnej rady zvolených sudcami

od ostatných členov (politických nominantov) že odôvodňujú nerovnaké zaobchádzanie pri rozhodovaní o voľbe predsedu súdnej rady. Inak povedané, nie je porušený princíp rovnosti pri uchádzaní sa o uvedenú verejnú funkciu pre existenciu racionálnych (logických) dôvodov, lebo sa tým nenapĺňajú kritériá diskriminačného konania súdnej rady pri výkone uvedenej kreačnej právomoci (dôsledne rešpektovaná judikatúra o interpretácii a aplikácii čl. 30 ods. 4 ústavy pri realizácii kreačnej právomoci orgánu verejnej moci).

Je preto možné považovať za súladné s ústavnou úpravou zabezpečiť zvolenie predsedu súdnej rady len z členov súdnej rady, ktorí boli zvolení sudcami.

Je to vo verejnom záujme na zabránenie vytvorenia podmienok pre možné ohrozenie ústavou prikázanej nezávislosti súdnej rady umožnením presadzovania politických záujmov výkonnej a zákonodarnej moci prostredníctvom predsedu súdnej rady, ktorý je ich nominantom pri výkone jeho pôsobnosti najmä riadiť a organizovať činnosť nezávislého orgánu súdnej moci, ktorý musí garantovať nezávislosť súdnej moci od zákonodarnej a výkonnej moci.

V Košiciach dňa 26.6.2020

JUDr. Juraj Sopoliga

prezident Združenia sudcov Slovenska

a

bývalý člen Súdnej rady SR zvolený sudcami